

DVÄRGVÄXT

DE FLESTA AV våra frieserhästar är friska och sunda och drabbas sällan av några sjukdomar. Studier i Holland och Belgien har dock visat att frieserhästen som ras oftare än andra hästar drabbas av en hel rad olika hälsoproblem. Många av dessa sjukdomar anses kunna vara orsakade av en felaktig struktur på kollagen, ett fiberprotein som finns i flera olika vävnader i kroppen, såsom ben, brosk, senor, ligament, hud, kärlväggar, lymfvävnad och i mag-tarmkanalen.

PROBLEMEN KAN YTTRA sig som t.ex. kronisk mugg som ständigt återkommer eller inte svarar på behandling. Det finns även ökad risk för sjukdomar orsakade av defekter i immunförsvaret såsom sommareksem. Megaesophagus förekommer oftare hos frieserhästar. Matstrupen blir då uttänjd vilket ökar risken för foderstrupsförstoppning. Bristningar i stora kroppspulsådern är också något som förekommer oftare.

DET FINNS OCKSÅ en ökad risk för missbildade föl. Två ärftliga missbildningar som förekommer hos frieserhästar är vattenskalle och dvärgväxt. Även dessa sjukdomar kan ha samband med defekt kollagen. Numera är det ovanligt att föl föds med dessa defekter men anlagen finns fortfarande utbredda inom rasen. Anlagen är recessiva, fölet måste därför ärva anlaget från båda föräldrarna för att drabbas. Det betyder att båda föräldrarna till ett sådant föl alltid är anlagsbärare. Risken för dvärgväxt ökar också ju närmare släkt föräldrarna är, eftersom sannolikheten då ökar för att föräldrarna bär på samma slags anlag. Däremot finns ännu inget gentest som säkert kan identifiera anlagsbärare innan de används i avel. Inga registrerade hästar som är kända anlagsbärare tas ur aveln, men avkomor till ston som själva är drabbade av dvärgväxt får inte längre registreras. Förr var det dock inte ovanligt att de användes i avel.

DVÄRGVÄXT FÖREKOMMER hos flera olika raser. Anlag för dvärgväxt är mycket vanligt hos amerikansk miniatyrhäst, där minst 60 % av hästarna bär på gener för dvärgväxt. Det är heller inte ovanligt hos shetlandspionny. Det förekommer även hos dvärgåsa, amerikansk shetland, falabella och hos en grupp mustanger som blivit utsatta för hård inavel. Avel för önskvärda egenskaper för inte sällan med sig att man omedvetet avlar fram oönskade anlag som förstärker sådana egenskaper. Det är därför inte förvånande att småväxta raser drabbas av dvärgväxt. Men hur kommer frieserhästarna in i bilden? Handlar det också om en strävan efter önskvärda egenskaper som lett till att anlaget blivit vanligare eller om en slump orsakad av inavel?

DET FINNS OLIKA typer av dvärgväxt och frieserhästen har en egen variant. Dvärgfrieserfölet föds med förhållandevis långa ben och stort huvud. Framdelen verkar för övrigt normal medan bakkdelen är svag. Fölet står ofta med bakbenen bakom sig och har veka kotor, vilket gör att bakkotorna sjunker ner kraftigt vid belastning. Huvud och kropp växer i normal takt medan tillväxten av ben och revben stannar av. Detta leder till att den vuxna hästen får ett onormalt utseende med stort huvud, lång, bred kropp och korta ben. Kotorna är veka och hovarna långa och smala. Mankhöjden hos vuxna dvärgar är ca 50 % lägre än hos normala frieserhästar.

STUDIER AV FRIESERHÄSTAR med dvärgväxt har visat att deras senor och ligament är slappare än hos ponnyer av samma storlek. När man jämförde med normala frieserhästar visade det sig att även dessa har slappare senor och ligament, men inte lika påtagligt som hos dvärgväxta frieserhästar. En teori som framförts är att avel på frieserhästens speciella gång har lett till att man avlat fram hästar med slappare senor och ligament; och samtidigt selekterat fram en ökad risk för dvärgväxt och andra sjukdomar orsakade av felaktigt uppbyggt kollagen.

Ulrika Lindström, leg.vet.

